

Hoe kunnen cyberrisico's ook in de toekomst verzekerbbaar blijven?

Nynke Brouwer is in het dagelijks leven advocaat bij Dirkwager legal & tax. Als buitenpromovenda deed zij vier jaar lang onderzoek aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Op 7 oktober jl. promoveerde Nynke op haar proefschrift getiteld 'De cyberverzekering vanuit civielrechtelijk perspectief'. Nynke vertelt zelf wie ze is, wat ze heeft onderzocht en wat haar bevindingen zijn.

Advocaat bij Dirkwager legal & tax mr. dr. Nynke Brouwe: "Er is nog zóveel te onderzoeken rondom het verzekeren van cyberrisico's. Naast mijn werk als advocaat op dit gebied blijf ik ook verbonden aan de Radboud Universiteit. Voorlopig kan ik op dit onderwerp dus zeker nog wel vooruit!"

In 2011 startte Nynke Brouwer haar loopbaan als advocaat bij Dirkwager legal & tax. Vers uit de collegebanken van eerst de VU Amsterdam (bachelor) en daarna de Radboud Universiteit Nijmegen (master), richtte zij zich op het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht – een interesse die al vroeg in de studie was in ontstaan. In de eerste jaren van haar loopbaan hield Nynke zich voornamelijk bezig met procederen over traditionele schadevoorvallen – zoals letsel, brand en beroepsfouten – en met verzekeringsrechtelijke kwesties, zoals polisgeschillen en fraudezaken. Zij treedt daarbij op voor de verzekeraars.

Enthousiasme voor nieuwe dingen

Sinds 2012 bestudeert Nynke de risico's die met het gebruik van internet en ICT gepaard gaan. "Ik heb een vreemd soort enthousiasme voor nieuwe dingen", zo vertelde Nynke eerder in een video op de website van Dirkwager. Toen haar voormalig patroon Joost Bindels haar in 2012 vroeg om samen met twee andere jonge advocaten een aantal 'nieuwe' risico's onder de loep te nemen, was dat dan ook een schot in de roos. De link met cyber was daarbij snel gelegd. "Ik stortte mij op cyberrisico's, omdat ik voorzag dat digitalisering onomkeerbaar was, de risico's groot waren en ook zouden blijven."

In de praktijk bleek veel behoefte te bestaan aan kennis en informatie over cyberrisico's, gezien vanuit het perspectief van het aansprakelijkheids- en verzekeringsrecht. "De eerste keer dat ik werd gevraagd om een lezing te geven over dit onderwerp, was dat direct bij het Verbond van Verzekeraars. Voor mij was dat een teken dat ik echt op de goede weg zat en veel bedrijven en organisaties op dit gebied verder kon helpen. De vele vragen die over dit onderwerp leefden, wakkerden mijn interesse alleen nog maar verder aan." Sindsdien heeft Nynke talloze lezingen en presentaties over cyberrisico's gegeven, vaak samen met IT-technici, maar ook met verzekeraars en beursmakelaars.

"Het verzekeringsaspect van cyberrisico's heeft mij altijd gefascineerd. Ik kon goed merken dat cyber voor iedereen echt iets nieuws was – ook voor verzekeraars. Het risico is lastig te duiden; dit bemoeilijkt het schrijven van polisvoorwaarden, laat staan om het risico duidelijk over te brengen aan de klanten. Door gezamenlijk lezingen en presentaties over cyberrisico's en cyberverzekeringen te geven, brachten wij niet alleen kennis over aan de cliënten, maar leerden we ook veel van elkaar." Deze bundeling van expertise is, zo ontdekte Nynke tijdens haar onderzoek, noodzakelijk voor een goed begrip en management van cyberrisico's.

Multidisciplinaire onderzoeksgroep

De aandacht voor cybersecurity en cyberrisico's is in de loop van de jaren steeds meer toegenomen. Zo ook in de wetenschap, waar de onderzoeksgroep waar Nynke deel van uitmaakt een voorbeeld van is. De onderzoekslijn 'cybersecurity en privaatrecht' komt voort uit een samenwerking tussen het Onderzoekcentrum Onderneming & Recht (OO&R) van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en het Institute for Computing and Information Sciences (ICIS) van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, twee onderzoekcentra van de Radboud Universiteit te Nijmegen. Binnen dit onderzoeksproject hebben meerdere promovendi diepgravend onderzoek gedaan naar verschillende aspecten van cybersecurity, privacy en privaatrecht. "Deze onderzoeksgroep kwam op enig moment op mijn pad. Als je, zoals ik, enthousiast wordt van nieuwe dingen, dan word je ook heel blij van onderzoek doen: onderzoek leidt immers tot nieuwe inzichten en ontdekkingen. Ik vond de advocatuur echter ook heel leuk. Gelukkig bleek een combinatie ook mogelijk en kon ik starten als buitenpromovenda."

Een promotietraject combineren met een drukke baan is natuurlijk niet gemakkelijk. Nynke is dan ook blij dat zij kon rekenen op de steun van haar kantoor. "De support die ik van kantoor heb gekregen, is echt onmisbaar geweest. Een promotietraject vraagt tijd en headspace. Daar moet wel ruimte voor zijn." Vanaf december 2016 bracht Nynke iedere vrijdag door aan de Radboud Universiteit om aan haar proefschrift te werken. "Het was bijzonder prettig dat ik aan de RU gewoon terecht kon en een vaste werkplek kreeg. Ik zat daar dicht bij de andere promovendi uit de onderzoeksgroep en bij mijn promotoren, wat het makkelijk maakte om met elkaar van gedachten te wisselen en feedback te krijgen. Op de vrijdagen werd ik helemaal ondergedompeld in de academie. Hoewel het lange dagen waren, vaak met uitloop naar het weekend, maakte het mijn werkweek ontzettend afwisselend en dat was leuk."

Onderzoek naar de cyberverzekering

Het onderzoek van Nynke richt zich specifiek op de cyberverzekering. Door haar praktijkervaring met verzekeringen, in het bijzonder de cyberverzekering, wist zij dat er vele vragen leefden rondom dit onderwerp. Er was echter nog niet veel rechtswetenschappelijk onderzoek voorhanden over deze verzekering. Buiten de rechtswetenschap bestond wel enige literatuur. "Ergens verbaasde me dat een beetje. Het is absoluut waardevol en valide om de verzekeringsaspecten van cyberrisico's te onderzoeken vanuit allerlei invalshoeken: economisch, technisch, gedragswetenschappelijk, et cetera. Maar het is dan minstens zo belangrijk om de specifieke aard, inhoud en werking van de cyberverzekering goed te doorgronden. De cyberverzekering is, net zoals alle verzekeringen, een juridische constructie, namelijk een

overeenkomst. Een juridische analyse draagt bij tot een beter begrip van wat de cyberverzekering is en welke werking daarvan uitgaat. Dat onderzoek was nog niet gedaan."

Onderdeel van risicomanagement

Nynke bekijkt vanuit verschillende invalshoeken hoe de cyberverzekering op de Nederlandse markt functioneert. "Het afsluiten van een verzekering is een onderdeel van risicomanagement. Door middel van een verzekering kunnen bedrijven en organisaties risico's verplaatsen naar het collectief. Een verzekering biedt de zekerheid van compensatie indien het risico zich verwezenlijkt. Althans, als de verzekering voldoende duidelijk is. Daarnaast hebben verzekeringen de potentie om ook op macroniveau bij te dragen aan een hoger niveau van beveiliging, bijvoorbeeld door eisen te stellen bij het aangaan van de verzekering en in de polisvoorwaarden. Tot slot spelen verzekeringen een belangrijke rol voor de compensatiefunctie van het aansprakelijkheidsrecht. Indien de schade voor de aansprakelijke partij immers te groot is om te vergoeden, wordt de benadeelde niet gecompenseerd. Dan zou het aansprakelijkheidsrecht weinig effect hebben. Verzekeringen voorzien daarin."

Het afsluiten van een cyberverzekering is een onderdeel van risicomanagement

In haar onderzoek bestudeert Nynke deze aspecten van de cyberverzekering door te analyseren binnen welke (wettelijke) kaders deze verzekering moet worden gezien, wat de precieze inhoud van de verzekering is en welke rollen zijn weggelegd voor verzekeraars, verzekerden en tussenpersonen. "De cyberverzekering is overgewaaid uit de Verenigde Staten. Dat is een belangrijke achtergrond waartegen deze verzekering moet worden beschouwd; er zijn veel Amerikaanse sporen terug te zien, met name op het gebied van datalekken. De Amerikaanse wetgeving en de perceptie van het concept 'privacy' verschilt echter danig met die van Europa en Nederland. Dat heeft natuurlijk invloed op de werking van de verzekering."

Meldplicht datalekken

Met de invoering van de AVG is ook in Europa en Nederland echter een soortgelijk instrument als in de Verenigde Staten geïntroduceerd: de meldplicht datalekken. "In 2003 werd een dergelijke meldplicht voor het eerst in Californië geïntroduceerd. Dit zorgde ervoor dat veel meer bedrijven een cyberverzekering gingen afsluiten, deels omdat deze risico's op traditionele polissen werden uitgesloten. Met de invoering van de AVG werd dit effect ook in Nederland verwacht.

Uit mijn onderzoek volgt echter dat de AVG toch heel anders in elkaar zit dan de Amerikaanse privacyregelgeving en dat de invloed op de cyberverzekering daarom mogelijk ook zal verschillen.”

Geen consensus over kernbegrippen

Nynke maakte ook een grondige analyse van de inhoud van de cyberverzekering. Dit heeft geresulteerd in een uitgebreid overzicht van de verschillende dekkingselementen, waarbij zij telkens de denkbare juridische knelpunten signaleert. Nynke geeft aan dat er op polisiniveau nog de nodige verbeteringen denkbaar zijn: “Er bestaat geen consensus over veel van de in de verzekering gebruikte kernbegrippen, noch over het algemeen in acht te nemen niveau van cybersecurity. Niet alleen kan dat tot juridische discussies leiden; het vertroebelt bovendien de omvang van de geboden dekking. Dit terwijl de cyberverzekeringsmarkt een groeimarkt is met een grote potentie.” Tevens gaat Nynke in op de verhouding tussen moderne risico's en traditionele verzekeringsrechtelijke leerstukken, zoals de bereddingsplicht en het leerstuk 'eigen schuld'. Ook staat zij in dat kader stil bij fundamentele vragen, bijvoorbeeld hoe cyberrisico's moeten worden gezien in de context van molest en terrorisme. “Ik heb geconstateerd dat standaardbegrippen, zoals molest in de context van cyberrisico's, niet goed zijn te hanteren. Deze begrippen zijn volledig geënt op traditionele, fysieke risico's en klassieke gebeurtenissen. Hetzelfde geldt voor cyberterrorisme. Naar mijn mening voorzien de bestaande begrippen en bijbehorende systemen, zoals de afwikkeling van terrorismeschade door de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismen (NHT), onvoldoende in adequate toepassing op moderne risico's.”

Andere rol voor verzekeraars en tussenpersonen

Nynke verwacht bovendien dat de cyberverzekering een andere houding vergt van de betrokken partijen, zoals de verzekeraar, de tussenpersoon en het verzekerde bedrijf zelf. “De aard van het risico en de systematiek van de cyberverzekering leiden tot een actievere houding van verzekeraars, die van oudsher juist vrij reactief zijn. Cyberrisico's gaan hand in hand met snelle technologische ontwikkelingen en vergen dus meer anticipatie. Daarnaast fungeren cyberverzekeraars meer als compliance managers door middel van risk assessments, eisen in de polisvoorwaarden en incident response diensten. Omdat dit vaak ziet op eisen die ook een wettelijke basis kennen, bijvoorbeeld in de AVG, geven verzekeraars vorm aan een stukje compliance van hun verzekerden.”

De cyberverzekering vergt ook meer van verzekeringstussenpersonen, stelt Nynke. Niet alleen omdat er enige IT-kennis bij komt kijken, maar ook omdat er veel (detail)verschil-

Nynke Brouwer promoveerde op 7 oktober jl. op haar proefschrift getiteld 'De cyberverzekering vanuit civielrechtelijk perspectief'.
(fotografie Bob Beckers)

len bestaan in de polisvoorwaarden van de verschillende aanbieders. Daarbij komt dat veel bedrijven het nog altijd lastig vinden om goed grip te krijgen op de mate waarin cyberrisico's hun bedrijf raken. In die situatie kan het ook lastig zijn om goed te kunnen inschatten wat het nut en de noodzaak is van het afsluiten van een verzekering. Voor de assurantietussenpersoon is daar dus een taak weggelegd. Ook tussenpersonen zullen ervoor moeten zorgen dat ze cyberrisico's en de verzekeringsmogelijkheden goed doorgronden en daar actief over adviseren.

Cyberverzekering leidt tot bewustwording

Kort en goed concludeert Nynke dat de cyberverzekering op een aantal punten goed functioneert en van grote meerwaarde kan zijn, bijvoorbeeld waar het gaat om de incident response diensten die onder de dekking vallen. Tevens leidt het afsluiten van een cyberverzekering ertoe dat bedrijven zich bewuster worden van de risico's. Een groter risicobewustzijn draagt bij aan een hoger niveau van cybersecurity. Toch valt er ook nog veel winst te behalen. De cyberverzekering kan in grotere mate bijdragen aan een betere cybersecurity, door op een strengere manier adequate beveiligingsmaatregelen af te dwingen. Bovendien kan een meer geharmoniseerd underwriting proces leiden tot een eenduidiger interpretatie van wat adequate securitymaatregelen inhouden. Daarnaast zijn duidelijkere definities, heldere afbakening van de dekking en uniformere voorwaarden noodzakelijke prioriteiten. Tot slot wachten ook nog andere uitdagingen, bijvoorbeeld ten aanzien van de vraag hoe cyberrisico's ook in de toekomst verzekeraar kunnen blijven. Na vier jaar onderzoek belandt Nynke dan ook zeker niet in een zwart gat. “Er is nog zóveel te onderzoeken rondom het verzekeren van cyberrisico's. Naast mijn werk als advocaat op dit gebied blijf ik ook verbonden aan de Radboud Universiteit. Voorlopig kan ik op dit onderwerp dus zeker nog wel vooruit!” <